ԽԻԿԱՐ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍԵԱՑ

Գ· ՇՐՋԱՆ 1887 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՔՈՎ

(Շարունակութիւն եւ վերջ)

Պաղտասար · — *Խօսիլ չէք տար որ .....*

Անոյշ · — *Ա՛հ ..... տակաւին խօսիլ կուզես , նորանոր գրպարտութիւններ ստեղծելու համար անչուչտ , անուանարկելու համար կին մ՚որ իւր անբասիր վարուքն կրնայ տիպար հանդիսանալ դեղեցիկ սեռին . ո՛հ ..... Մեծապատիւ Տեարք , խօսիլ մի՛ տաք այս մարդն .....*

Փայլակ · — *Պաղտասար աղբար , պարապ տեղը մի՛ ջանար ինքզինքդ արդարացնելու · ամեն բան յայտնուած է և արդարութիւնն ցոյց տուած է իւր լուսաճաճանչ դէմքը :*

Պաղտասար · — *Ինչո՞ւս պէտք էր իմին թատրոն · · · :*

Անոյշ · — *Եթէ արդարախոհ և բարեսիրտ երիտասարդ մը չխոստանար ձեռք կարկառել ինձ և դնացքս ուղղել՝ պիտի կոր-*

սուէի այն ճանրուն մէջ ուր առաջնորդեց ինձի նենգութեամբ և խորամանկութեամբ : Այո՛, մեծ յոյս ունիմ որ այս թշուառութիւնս քիչ ժամանակի մէջ երջանկութեան փոխուի , որովհետեւ Կիպար խօսք տուած է ինձ հետս կարգուելու : Վստահ եմ ես Կիպարի անկեղծութեանն . շատ լաւ գիտեմ թէ դիս միայն կը սիրէ , և հետեւաբար կը սպեմ թէ Տիկին Անոյշի հետ բնաւ սիրային յարաբերութիւն ունեցած չէ :

Սուր . — Կը խնդրեմ, մի՛ յուզուիք , օրիորդ , յանձնաժողովս քալ վերահասու եղած է արդէն Պաղտասար աղբօր բռնած ընթացքին , և որոշած է արժանն տնօրինելու :

Պաղտասար . — Եթէ հիմա խելքս չփախցնեմ բնաւ փախցընելիք չունիմ :

Անոյշ . — Ա՜հ , քանի ծանր է ինձ երկրորդ անգամ խաբուիլը և եթէ իմանամ թէ Կիպար կը խաբէ դիս , թէ Կիպար ուրիշի մը նուիրած է սիրտը , ո՜հ , այն ատեն ուրիշ բան չմնար ինձ ընել եթէ ոչ ատրճանակով .....

Փայլակ . — Հանդարտէ՛ , օրիորդ , հանդարտէ՛ .....

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՑՆՔ ԵՒ ԿԻՊԱՐ

Երկաթ . — Կիպարն եկաւ ահա՝.....

Անոյշ . — Կաղաչեմ , ըսէք ինձ , իրա՞ւ է թէ դուք կը խաբէք զիս :

Կիպար . — Ի՞նչ հարցում է այդ :

Անոյշ . — Թէ Տիկին Անոյշը կը սիրէք :

Կիպար . — Միթէ կարելի է ձեզմէ բաժնուիլ և դրժել խոստմանցս : Ո՜հ , կը խնդրեմ , ուրիշ անգամ այդ տեսակ հարցում մի ուղղէք ինձի , եթէ չէք ուզեր սիրտս վիրաւորել : Դուք իմ միակ երջանկութիւնս էք , իմ յոյսս էք , իմ կեանքս էք , իմ հոգիս էք , և ինչպէս կրնամ մերժել ձեզ (Կը գրկէ Անոյշը) :

Պաղտասար . — (Բարկութեամբ) Ի՜նչպէս յանձնաժողով էք դուք .....

Կիպար . — Եւ ամեն բան պատրաստուած է քանի մ՚օրէն մեր ամուսնութեան հանդէսը կատարելու և չար լեղուները

կարկելու համար : Բայց ինչ հարկ ստիպեց զձեզ հոս գալու :

Անոյշ . — *Անմեղ կնոջ մը պատիւը պահպանելու հարկը . Տիկին Անոյշը պաշտպանելու պէտքը , որուն սիրականն կը կարծէ զձեզ Պաղտասար , աղբարը :*

Կիպար . — *Հիմա կը հասկնամ ..... հիմա միտքս կուգայ թէ ինչպէս Պաղտասար աղբար ունեցած է այդ սխալ կարծիքը ..... կարծեմ թէ զձեզ Տիկին Անոյշի նմանցուցած է :*

Անոյշ . — *Ոչ թէ միայն նմանցուցած է այլ կը պնդէ որ ես Տիկին Անոյշ ըլլամ :*

Սուր . — *Ադար պնդելուն ՝ի կարեւորութիւն կուտայ :*

Կիպար . — *Դուք Տիկին Անո՞յշն էք եղեր ..... խեղճ մարդ .....*

Պաղտասար . — *Դուն ես խեղճ մարդ :*

Կիպար . — (*Առ Սուր*) *Կարծեմ թէ այդ մարդուն ուղեղը ձնասուած է և բարեսիրական դործ մը կը կատարէք եթէ Փրկիչ դնէք զինքն ու բժշկաց խնամոց յանձնէք :*

Պաղտասար . — *Ես խենդ չեմ :*

Երկաթ . — *Ես ալ կամաց կամաց կսկսիմ կարծել թէ ուղեղի պզտիկ հիւանդութիւն մ'ունի այդ մարդը :*

Փայլակ . — *Երկու տող նամակով մը Փրկիչ ղրկելու է ուրեմն զինքն , մեղք է խեղճ մարդուն :*

Պաղտասար . — *Խե՞նդ էք , ի՞նչ էք :*

Սուր . — *Ինչ մը դուրս ելնենք Պաղտասար աղբար :*

Պաղտասար . — *Ոչ , այս տունն իմն է , տանը տէրն ես եմ :*

Փայլակ . — *Մի՛ ստիպեր զմեզ խիստ միջոցներու դիմել :*

Պաղտասար . — *Դիմեցէք :*

Երկաթ . — *Պարտաւոր էք գիտնալ թէ պաշտօնական մարմին մը կարող է իր առաջադրած նպատակին հասնիլ , ուստի քաղցրութեամբ կը հրաւիրեմ զքեզ յօժարակամ ընկերակցիլ մեզ :*

Պաղտասար . — *Ես խենդ չեմ :*

Սուր . — *Բոլոր խենդերն այդպէս կըսեն :*

Կիպար . — *Եթէ խենդ չէ՝ չարագործ մ'է :*

Երկաթ . — *Երթանք , Պաղտասար աղբարս երթանք* (*Աջ թեւէն կը բռնէ*) :

Փայլակ . — *Երթանք , սիրելիս երթանք* (*Ձախ թեւէն կը բռնէ*) :

Սուր . — *Ուրախ եմ թէ Պաղտասար աղբար չստիպեց զմեզ խիստ միջոցներ ձեռք առնելու :*

Պաղտասար. — Ինչո՞ւ կը քաշէք թևերէս։ (Կընդդիմանայ եւ չուզեր երթալ) Ի՞նչ ամարդութիւն է աս .....

Երկաթ. — Պաղտասար աղբարը բարի մարդ է։ (Միշտ քաշելով)։

Փայլակ. — Պաղտասար աղբարը խոհեմ մարդ է։ (Թեւէն կը քաշէ)։

Պաղտասար. — Թող տուէք թեւերս։ Ի՞նչ ըրի ես ձեզի ..... *ինչ բռնութիւն է աս ..... ինչ անիրաւութիւն է աս ..... ինչ բարբարոսութիւն է աս .....*

Սուր. — *Ցանձնաժողովս բարեբաստ կը համարի ինքզինքն նկատելով թէ Պաղտասար աղբար դժուարութիւններ չյարուցանեը .....*

Պաղտասար. — *Անբարոյական կին մը կը պաշտպանէք և պատուաւոր մեծ ուզող ամուսին մը կը քաշկռտէք։ Ո՞ր կերթանք ..... ինչո՞ւ կը քաշկռտէք ..... չէք ամչնար ..... չէք խղճիր .....*

Երկաթ. — Քայլ մ՛ալ։

Փայլակ. — Քալէ, եղբայրս, քալէ։

Պաղտասար. — *Մի քաշէք .... փաստաբանս կուզեմ .... փաստաբանս ալ հետս պիտի առնեմ, փաստաբանս .....* (Կը մեկնին.)

ՏԵՍԻԼ Է.

ԱՆՈՑՇ, ԿԻՊԱՐ

Անոյշ. — Ինչպէ՞ս կատարեցի դերս, հաւնեցա՞ր։

Կիպար. — Առաջին կարգի դերասանուհւոյ մը պէս։

Անոյշ. — *Պէտք է խոստովանիլ սակայն թէ յանձնաժողովոյ անդամներն ալ բաւական նպաստեցին ինձ։*

Կիպար. — *Այո՛, որովհետեւ նախապէս անոնց իւրաքանչիւրին հետ մասնաւոր տեսակցութիւններ ունեցայ և խոստացայ գոհ ընել զիրենք։ Պատիւդ անարատ պահելու համար ըրի ինչ որ կարող էի ընել։ Ջանքերս ապարդիւն չմնացին։*

Անոյշ. — *Երախտապարտ թողուցիր զիս սիրելի Կիպար. առանց քեզի կարելի չէր ինձ պատրաստել յանցանքս։ Աչխարհի առջեւ նախատանոյ արժանի, զզուելի էակ մը պիտի ճանչ-*

ցուէի և ՛վ գիտէ ինչ տխուր կեանքի մը մէջ անոք և անօգնական պիտի տառապէի .....

Կիպար . — *Երեւակայական դժբախտութիւններու վրայ տրտմելու հարկ չկայ : Ամեն վտանգ անցած է , սակայն մեր պաշտօնը դեռ լրացած չէ : Սենեակդ գնա , երեսդ լուա , խակաան դէմքդ ատացիր , հագուստդ փոխէ՛ , և ինձի սպասէ՛ :*

Անոյշ . — *Կը հնազանդիմ : Ի տեսութիւն :* (Կը մեկնի)

ՏԵՍԻԼ Ը.

ԿԻՊԱՐ

Գործը թէ և յաջող երեւոյթ մ՛ունի առ այժմ , սակայն կըր. նայ փոխուիլ եթէ մեր խոստումը չկատարենք և չվճարենք այն նուէրներն զորս խոստացանք և որոնց միայն պարտաւոր ենք մեր խնդրոյն յաջողութիւնը : Հիմակուընէ աշխատինք ուրեմն այդ նուէրները Պաղտասար աղբարէն փրցնելու միջոցներուն վրայ խորհիլ :

ՏԵՍԻԼ Թ.

ԿԻՊԱՐ , ՓԱՑԼԱԿ , ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Փայլակ . — *Ասանկ պարագայներու մէջ խոհեմութեամբ վարուիլ հարկ է . սխալ մը որքան չուտ ուղղուի այնքան փոքր կըլլայ վնասը : Կը ընդհատուիմ ուրեմն զձեզ որ վերջապէս ճանչցաք ձեր սխալն և որոշեցիք ուղղել զայն հաշտուիլ ուզելով ձեր կնոջ հետ որ կանանց դասուն մէջ առաքինութեամբն կը փայլի :*

Պաղտասար .— *Այո՛ , այո՛ , (Մեկուսի) Ես գիտեմ ընելիքս :*

Փայլակ . — *Այս եղանակաւ գայթակղութիւնն կը բառնայ ի միջոյ , չար լեզուները կը պապանձին և յանձնաժողովս ալ ինքզինքն բարեբախտ կը համարի ձեր և ձեր կնոջ մէջտեղ պատուաւոր հաշտութիւն մը գոյացնելուն համար :*

Կիպար . — *Երբ առաջին անգամ Պաղտասար աղբար ինձ յայտնեց այս խնդիրն և պիս Տիկին Անոյշին քով դրկեց որ գործը սատարեմ , ձեռքս խզմիս վրայ դնելով խնդիրն իր բոլոր մանրամասնութեամբն քննեցի և սա եզրակացութեան հասայ*

թէ կինն անմեղ է և թէ խնդրոյն մէջ թիւրատեսութիւն կայ։ Եղրակացութիւնն յայտնեցի իրեն և մանաւանդ քիչ մ'ալ առաջ երթալով՝ յորդորեցի զինքն որ Դատաստանական խորհրդոյ դիմելու գաղափարն մէկդի նետէ, նոյն իսկ եթէ կինն սատանայէն խաբուելով գործած ըլլայ իրեն վերագրեալ յանցանքը։ Պաղտասար աղբար քիչ մը անբնական դատեց իմ յորդորներս որք կը կրկնուէին նաեւ կնոջը կողմէ։

Պաղտասար. — Իրաւունք ունի կիպար (Մէկուսի) Ոճրագործ, գազան։

Կիպար. — Գիտէի որովհետեւ թէ այրն որ իւր կինն իրբեւ անպատիւ կամբաստանէ՝ ուրիշ բան չըներ եթէ ոչ կը հրաւիրէ հասարակութիւնն որ բարեհաճի իւր կինն սիրելու։

Փայլակ. — Շատ ճիշդ կը խօսիք։

Կիպար. — Մինչդեռ տան պատիւը պահպանելու համար պատուաւոր այր մ'եթէ կնոջը մէկ թեթեւ պակասութիւնն իսկ տեսնէ չտեսնելու զարնելու է։

Պաղտասար. — Անանկ է։

Փայլակ. — Այր մ'իւր պատիւն պահելու համար պզտիկ անպատուութիւններ ընդունելու է։

Կիպար. — Եթէ այսպէս վարուիլ հարկ է պակասութեան մէջ գտնուած կնոջ մը համար որքան ուրեմն չյիմայեցութեամբ վարուիլ պէտք էր կնոջ մը համար որուն դէմքին վրայ պարկեշտութիւնն և անմեղութիւնն կը փայլին։ Մեծ սխալ գործեցիք, Պաղտասար աղբար, զրպարտելով ձեր կինն և անոր հետ ձեր մտերիմն որ այնքան սէր, վստահութիւն ու համակրութիւն կը տածէր ձեզի համար։

Փայլակ. — Ցանձնաժողովն իւր խորին ուշադրութեան առարկայ պիտի ընէ այն կէտն և այնպիսի տեղեկագիր մը պիտի խմբագրէ ուր պատուաւոր կերպով պիտի ուղղուի այդ սխալն, ուր պիտի բժշկուին գայթակղեալ միտքերն, ուր արեւու պէս յայտնի պիտի երեւայ թէ Պաղտասար աղբարն ալ անմեղ է, կինն ալ անմեղ է և դուք ալ անմեղ էք։

Պաղտասար. — Ի՞նչպէս։

Փայլակ. — Պարզապէս պիտի ըսուի տեղեկագրին մէջ թէ Պաղտասար աղբար իրաւունք ունէր սխալելու իւր կինն կարծելով կին մ'որ կարծես թէ իւր կինն էր, այնքան նմանու-

թիւն ուներ իւր կնոջ հետ և թէ մանրաքննին աչօք դիտել հարկ էր դանոնք իրարմէ որոշելու համար ։

Կիպար ։ — Այս իմաստով չարադրուած տեղեկագիր մը կարող է միայն կործանուած պատիւ մը վերականգնել ։

Փայլակ ։ — Եւ անցեալն իրրեւ ոչ եղեալ համարել տալ ։

Կիպար ։ — Այո՛, պարզապէս թիւրատեսութիւն մը ։

Փայլակ ։ — Այո՛ ։ կատարեալ թիւրատեսութիւն ։

Կիպար ։ — Մանաւանդ թէ առաւել քան զթիւրատեսութիւն ։

Փայլակ ։ — Եւ ասանկ թիւրատեսութեան մը համար ո՞ր պատուաւոր մարդ կրնայ մեղադրել Պաղտասար աղբարը ։

Կիպար ։ — Ոչ ոք ։ Մարդս սխալական է ։

Փայլակ ։ — Մանաւանդ թէ ամեն մարդ անգամ մ'ալ սիտի տեսնէ փորձով թէ քանի նախանձախնդիր է Պաղտասար աղբար իւր պատուոյն ։

Կիպար ։ — Անտարակոյս ։ (Մէկուսի) երթանք նուէրներն ու Թագուհիին ու Մարթային տրուելիք վարձքն ճարելու ճանբայ մը գտնել ։ (կերթայ) ։

Փայլակ ։ — Այս կերպով ձեր պատիւն աւելի ևս սիտի բարձրանայ ։

Պաղտասար ։ — Մեծապէս չնորհակալ եմ ։ (Մէկուսի) Երեսանց հաշտուելու է և այս դժոխքին ուրիշ մէկ ելքը փնտրելու է ։

Փայլակ ։ — Եւ առաջուընէ աւելի սիրով պիտի ապրիք երջանկութեան մէջ որ չատերու նախանձը պիտի չարժէ ։ Ամուսնութեան մէջ սղտիկ վէճերն երբեմն սէրն աւելցնելու կը ծառայեն ։ Գոհ եղէք որ առանկ սղտիկ վէճ մ'ունեցաք ։

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՆՈՑՆՔ, ԵՐԿԱԹ, ԱՆՈՑՇ

Երկաթ ։ — Թիւրատեսութեան վրայ հիմնուած սխալ մը վերջապէս կուղղուի ի մեծ գոհունակութիւն յանձնաժողովոյս ։ Զոյգ մը սիրասուն ամոլներ որք թիւրատեսութեան պատճա-

ռաւ քիչ մը ժամանակ բաժնուած էին իրարմէ՝ կուգան այժմ վերստին միանալ։

Անոյշ։ — *Կը խնդրեմ, միացման վրայ մի՛ խօսիք։ Ուխտ ըրած եմ այսուհետեւ առանձին ապրիլ։*

Փայլակ։ — (Ա. Պաղտասար) *Գնա՛ ներուճն խնդրել։*

Երկաթ։ — *Առանձին ապրելու համար ստեղծուած չէք դուք, տիկի՛ն։*

Անոյշ։ — *Ո՛չ ալ ասանկ մարդու մը հետ որ ամեն վայրկեան առիթ կը փնտռէ իւր կինն վատահամբաւելու և աշխարհի առջեւ ծաղրու նշաւակ ընելու։ Ա՛հ..... վարժուած չեմ ես թաղական խորհրդարաններու մէջ բանտարկուելու և հանդուրժելու որ ներս մտնողն քսուի ինձի (Կուլայ)։*

Պաղտասար։ — (Մէկուսի) *Օ՜հ, օհ, օհ, ... ուրիշներն ալ քսուեր են ..... ուրա՛խ լեր Պաղտասար։*

Անոյշ։ — (Լայով) *Մէկը չրջազգեստէս քաշէ, մէյսը կոմբոտէ, աս աչքը ընէ, այն համբոյրներ ուղարկէ, ես վարժուա՞ծ եմ ասանկ խայտառակութեանց։*

Երկաթ։ — *Մի լաք, աղնիւ Տիկի՛ն, թիւրիմացութեան արդիւնք է այդ .....*

Փայլակ։ — *Որ չկրնար երկրորդ անգամ տեղի ունենալ։*

Պաղտասար։ — (Մէկուսի) *Եթէ Փրկիչն աչքս չվախցներ.....*

Փայլակ։ — (Ա. Պաղտասար) *Նկատելով որ դուք էք այդ տխուր թիւրիմացութեան հեղինակ՝ կը հրաւիրենք զձեզ որ մխիթարական խօսքերով սրբէք ձեր տիկնոջն արտասուքը։*

Երկաթ։ — *Եւ կարելի եղածին չափ շուտ, եթէ չէք ուզեր Փրկիչի ճանրան բռնել։*

Պաղտասար։ — (Անոյշին մօտենալով) *Մի՛ լար, Տիկի՛ն, մի՛ լար, սրբէ՛ արցունքդ ... ես եղայ թիւրիմացութեան պատճառ ... դուն ամեղ ես, ես ալ անմեղ եմ, Կիպարն ալ անմեղ է, թիւրատեսութիւն կայ գործին մէջ։*

Փայլակ։ — *Այո՛, և տեղեկագիրն ընդարձակօրէն պիտի խօսի այս կէտին վրայ։*

Երկաթ։ — *Չանացէք անցեալն մոռնալու, Տիկի՛ն։*

Անոյշ։ — *Կրնաք երաշխաւորել ինձ որ ուրիշ անգամ ասանկ թիւրատեսութեան մէջ չպիտի դտնուի։*

Փայլակ։ — *Այո՛, կապահովեցնը զքեզ։*

Պաղտասար . — (Մեկուսի) Հետն ապրելու միտք չունիմ որ .....

Անոյշ . — Կը հնազանդիմ ձեր կամաց .....

Փայլակ . — Կեցցէ՛ Տիկին Անոյշ , որ հաճեցաւ իրաւախոհ ըլլալ և դիւրացնել մեր փափուկ պաշտօնը :

Երկաթ . — Գնացէք ձեր սենեակը քաշուեցէք և հանդարտեցէք, որովհետեւ չատ յուզուեցաք : (Անոյշ կը մեկնի)

Փայլակ. — (Առ Պաղտասար) Չանացէք այսուհետեւ դինքն զօհ ընելու , ձեր կինն զօհար մ'է (կը մեկնի) :

Երկաթ . — (Առ Պաղտասար) Սէր և միաբանութիւն կը բարեմաղթեմ, Պաղտասար աղբար (կը մեկնի) :

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՌԱՆՁԻՆ

Այսպէս են եղեր աշխարհիս գործերը . . . բռնութեամբ փրկիչ կը տանին կոր իբրեւ խենդ ..... անգամ մը հոն երթալէն վերջը իբրեւ խենդ , աչխատէ ու աչխատէ որ խենդ չըլլալդ հաստատես , որըմ պիտի հասկցնես ..... եթէ հաչտուելու համար խօսք չտայի՝ մինչեւ հիմայ խենդերու քովը գնացած պիտի ըլլայի ..... : Ա՛լ հասկըցեցայ թէ այս անպատիւ կնիկէն բաժնուիլ կարելի չէ , բայց որովհետեւ անպատիւ ապրիլն ալ անհնար է ինձ , քիչ մը ժամանակ ալ ակռայներս կը սխմեմ , գործերս ուզածիս պէս կը կարգադրեմ և օր մը կելնեմ Ամերիկա կը փախչիմ ..... ուրիշ ճար չկայ : Վայ անոնց որ իմինիս պէս կնիկ ունին, Աստուած ողորմի ..... իրաւունքն ու արդարութիւնն իմ հետս ըլլան ու չկարենամ դատը վաստկիլ , իրաւ կամ խենդ ենալու բան է կամ ճարթելու : Մէկ թիւրատեսութեամբ այնչափ յայտնի անիրաւութիւններ գործեցին որ դիմանալու բան չէ : Ա՛ս իմ կնիկս է կըսեմ որ ու չեն աչխնարկոր ինձի պատասխանելու թէ կնոջդ նըմանող կնիկ մ'է տեսածդ : Իրաւունքը մոխիկ ընել չուզողին ուզածիդ չափ խօսէ՛ , ինչ օգուտ ունի : Բայց , միտս չունի , այս թիւրատեսութիւնն հիմայ իմ ալ գործիս կուգայ , գոնէ մինչեւ որ գործերս կարգադրեմ՝ իրաւունք կունենամ բարեկամացս

ըսելու թէ խաբուած եմ կին մը կնոջս նմանցնելով, մինչդեռ եթէ այս թիւրատեսութիւնն չըլլար այս օրուընէ պարտաւոր էի փախչիլ։

ՏԵՍԻԼ ԺԲ

ՆՈՑՆ ԵՒ ՕԳՍԷՆ

Օգսեն. — *Կը յուսամ թէ դատդ նպաստաւոր կերպով վերջացուցիր և պատժել տուիր այդ լիրբ կինը։*

Պաղտասար. — *Կը խնդրեմ, մաքուր բռնեցէք ձեր լեզուն, իմ կինս լիրբ չէ։*

Օգսեն. — *Ի՞նչ է ուրեմն իւր էրիկն մատնող կինը։*

Պաղտասար. — *Կինս բնաւ մատնած չէ կիս։*

Օգսեն. — *Խենդեցա՞ք։*

Պաղտասար. — *Ամենեւին։*

Օգսեն. — *Ո՞վ էր ուրեմն Կիպարը սիրողը։*

Պաղտասար. — *Ուրիշ կին մ'որ իմ կնոջս կը նմանի, այնպէս որ մեծ դժուարութեամբ կարելի է իրարմէ որոշել զանոնք։*

Օգսեն. — *Բնաւ երբէք։*

Պաղտասար. — *Այո՛, ես սխալած եմ իմ կինս կարծելով կին մ'որ մօտերս պիտի կարգուի Կիպարի հետ։ Ես տեսայ այդ կինը։*

Օգսեն. — *Չեմ հաւտար ես. ասոր հաւտալու համար կատարեալ խենդ ըլլալու է ոք, դուք պատ էք հաւտալու։ Գալով մեր յիսուն ոսկւոյն .....*

Պաղտասար. — *Այդ գումարը ընտրհ ըրէք ու չվճարենք։*

Օգսեն. — *Ամբողջապէս կուզեմ այդ գումարն իրբեւ վարձք իմ տաժանելի աշխատութեանցս։*

Պաղտասար. — *Ըստ որում հաշտուեցայ կնոջս հետ.....*

Օգսեն. — *Ով ըսաւ քեզ որ հաշտուիս։*

Պաղտասար. — *Անմեղ է։*

Օգսեն. — *Ինչո՞ւ դատ բացիր իրեն դէմ։*

Պաղտասար. — *Շատ լաւ։*

Օգսեն. — *Եթէ կէս ժամէն չվճարուի պատրաստուէ՛ դատի (Կը մեկնի)։*

ՏԵՍԻԼ ԺԹ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Անիծեալ կնիկ..... տուն տեղս քանդեցիր , կործանեցիր ..... այսչափ ծախք , այսչափ մտատանջութիւն , այսչափ սիրտմաշուք և փոխարէն անպատուութիւն .....

ՏԵՍԻԼ ԺԹ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ , ՍՈՒՐ , ԹԱԳՈՒՀԻ , ՄԱՐԹԱ

Սուր . — Ինչո՞ւ կը պօռաք կը պօռչտաք , ձեր խնդիրն պիտի կարգադրեմ :

Թագուհի . — Հիմայ պէտք է որ կարգուի աղջկանս հետ.....

Մարթա . — Ամենեւին , խօսք տուած է զիս առնելու :

Պաղտասար . — Այս խաղերը չ՛պիտի լմննան տակաւին :

Թագուհի . — Խաբեբա՛յ :

Մարթա . — Անպատիւ մարդ , ինչ երեսով հաշտուեցար կնոջդ հետ :

Սուր . — Մէյմէկ խնդրագրով ձեր խնդիրը ներկայացուցէ՛ք մեզ որ մանրամասնօրէն քննենք :

Պաղտասար . — Ես ալ ներկա՛յ պիտի գտնուիմ :

Սուր . — Տարակո՞յս կայ :

Պաղտասար . — (Պօռալով) , Գնացէ՛ք սըկէ , եթէ ոչ հիմա կերթամ հաւատքս կը փոխեմ :

ՏԵՍԻԼ ԺԵ

ՆՈՓՆՈՓ ԵՒ ԿԻՊԱՐ

Կիպար . — Ի՞նչ աղմուկ է այս :

Մարթա . — Ի՞նչու խաբեց զիս , ես անոր խաղալի՞կն եմ :

Թագուհի . — Ասոր պատճառաւ աղջիկս արիւն կը փսխէ կոր :

Մարթա . — Իմին ալ կուրծքս բռնսւած է :

Կիպար . — Կերեւի թէ կատակ մ՛ըրած է ձեզի Պաղտասար աղբարն :

Պաղտասար. — Ձեմ ճանչնար զիրենք։

Մարթա. — Ձեմ ճանչնար։

Թագուհի. — Ստախօս։

Կիպար. — Հեռացէք. ես կը կարգադրեմ ձեր գործը։ (Առ Պաղտասար) Մէյմէկ գումար մը տալով վերջացնելու է։

Պաղտասար. — Ինչո՞ւ տամ։

Կիպար. — (Ցած՞առ Պաղտասար) Ո՞վ պիտի երթայ դայ դատարաններ, ատոնց հետ դատուելու համար, ձեր պատուոյն չիյնար ատոնց հետ ելնել իյնալ։ (Առ Թագուհի եւ Մարթա) Գնացէ՛ք, գնացէ՛ք. ես կարգադրեցի ձեր գործը։

Մարթա. — Վստահ ըլլա՞մ թէ պիտի կարգուի հետս։

Թագուհի. — Պատուոյն վրայ խօսք տուաւ աղջիկս առնելու։

Կիպար. — Պիտի չանամ որ երկուքդ ալ գոհ ըլլաք։ (Թագուհի եւ Մարթա կը մեկնին)։

Սուր. — Շնորհակալ եմ, պարոն Կիպար, որ կարգադրեցիր այս խնդիրը։ (Կը մեկնի)։

Կիպար. — Ուրիշ վճարումներ ալ կան ընելու, զանոնք ալ կը կարգադրեմ ես, Պաղտասար ազբար, դուք հոգ մի ընէք։

Պաղտասար. — Շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ ձեր անձնանուիրութենէ (Կը մեկնի)։

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

ԿԻՊԱՐ յետոյ ԱՆՈՑՇ

Վերջապէս յաղթանակը տարինք ..... Տիկին Անոյշի պատիւն պաշտպանուեցաւ և կեանքը փրկուեցաւ։ Ա՛լ սիրտս հանդարտ է և կրնամ գիշերները հանգիստ քուն քնանալ։ Խղճիս վրայ ահագին բեռ մը պիտի մնար եթէ խեղճ կինն դատապարտուէր իմ պատճառաւ .....

Անոյշ. — Կուգամ երախտագիտութիւնս յայտնել ձեզ, սիրելիդ իմ Կիպար, այն քաջութեան համար որով պաշտպանեցիր իմ պատիւս իմ կեանքս, և փրկեցիր զիս սոսկալի ապագայէ մը։ Թող տուր ուրեմն որ ինչպէս երախտագիտութեամբ դրկեմ զքեզ (Գրկախառնուիլ)։

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

ՆՈՑՆՔ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Պաղտասար. — (Դրան առջեւ) Դարձեալ .....

Կիպար. — Ի՞նչ ..... *կարծեցի թէ ..... իմ նշանածս էր ..... թիւրատեսութիւն .....*

Պաղտասար. — (Կիպարի վրան յարձակելով) *Թիւրատեսութիւն ..... տունս կործանեցիր և տակաւին կը համարձակիս .....* (Տեսնել կսպառնայ կիպարին որ կը փախչի) *Այս թիւրատեսութեան վերջը չգար, լիրբ:*

Անոյշ. — *Ըրածդ կը վայլէ .....*

Պաղտասար — *Զէս խպնիր դուն .....*

Անոյշ. — *Եւ ինչո՞ւ պահեմ ալ ..... կը սիրեմ զինքը, հասիցաւ ..... չեմ ուզեր զքեզ, չեմ սիրեր զքեզ, չեմ սիրած և չսիրեմ սիրեմ, անպիտան մարդ, անկիրթ,* (Բարկութեամբ կերթայ).

ՎԵՐՋ

(Կատակերգութեանս մէջ սպրդած քանի մը վրիպակներ պիտի ուղղուին յաջորդ թերթին մէջ:)

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն)

Մելքոն աղան՝ խանջած ցերեկուան աշխատութիւններէն կարողութիւն չունի հետիոտն երթալ տունը, Սամաթիա. ուստի կորոշէ Թրամվէյով երթալ և ինքգինքը կը նետէ Թրամվէյի կառքին մէջ ուր մէկ մարդու համար տեղ մնացած էր միայն: Հապիւ կը նստի Մելքոն աղան և ահա մինչեւ հասակով գիրուկ անձ մը կը մտնէ կառքն և Մելքոն աղան տեսնելով՝

— *Շատ ուրախ եմ,* կ'ըսէ, *ձեզի հոս տեսնելուս համար:*

— *Ես ալ նոյնպէս,* կը պատասխանէ *Մելքոն աղան:*

— Չեզի խօսելիք ունիմ, բայց նախ և առաջ կրնաք արդեօք ինձի ալ ձեր քովը առնել, սանկ քիչ մը իրիմիչ ըլլամ, սանկ պզտիկ տեղ մը բանաք նէ՝ բաւական է ինձի համար, ես կրնամ սղմիլ, արդէն պզտիկ մարդ մ'եմ։

Մելքոն աղան իւր բարեկամին տեղ չինելու համար ասդին կը դառնայ անդին կը դառնայ, ալ ծունկը ձախին վրայ կը դնէ, պզտիկնալու կը ջանայ։ Մելքոն աղային այս ճգանց միջոցին բարեկամին՝

— Ահ, ինչպիսի՛ դ ինձի համար անհանգիստ մի՛ ըներ, ես կրնամ հոս սղմիլ, կըսէ ու որպէս թէ տեղ գտած է, Մելքոն աղային ծունկին վրայ կը նստի։

— Անհանգիստ չըլլաք...

— Ամեննեւին, ամեննեւին, դուք ձեր հանգիստը նայեցէք, կարծեմ թէ ձեզի քիչ մը անհանգիստ ըրի։

— Ոչ։

— Ջմեռ է հիմայ, սըխ նստինք նէ՝ կը տաքնանք։

— Ա՛յո՛։

— Եթէ պէօյիւգիւր եղաք՝ կաղաչեմ ըսէք։

— Ոչ, կը պատասխանէ Մելքոն աղան որ հագիւ կրնայ չունչ առնել։

— Ինչ կայ ինչ չկայ նայինք Մելքոն աղա։

— Ոչ ինչ։

— Տունը իւնչպէս են, չօճուխները աղէկ են։

— Խաթըրդ կը հարցունեն։

— Ողջ ըլլան։

Մելքոն աղային ծունկերը կսկսին թմրիլ. քրտինքը ճակտէն կը վազէ. իւնչ ընէ, քաղաքավարութիւնը կը պահանջէ որ մեր բարեկամները չվշտացնենք ոչինչ բաներու համար։

— Վայ կիտի Մելքոն աղա վայ, սասանկ հէյ... կիրար պիտի տեսնենք եղեր թրամվէյի մէջ, սղբար, բահաթ չնստի՞ս, սանկ ոտքերդ չերկնցնե՞ս...

Մելքոն աղան չպատասխաներ. ոտքի կելնէ և իւր տեղն բարեկամին կը յանձնէ։

— Ի՞նչ, անհանգի՞ստ եղար։

— Չէ, այսօր շատ նստեցայ տէ, ատոր համար ոտքի վրայ կայնիլ կուզեմ քիչ մը։

— Ա՛ւ ուրիշ, ես կարծեցի որ սկեսրիւգիւր եղաք։ Էյ, Մելքոն աղա, սա Թրախտան մեր ազգին տունը կը քանդէ կոր, ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոր վերջը, քանի կը մտմտամ կոր նէ խելքս կը թռցունեմ կոր։

— Իրաւունք ունիք։

— Բայց այս խնդիրը խիստ կարեւոր բան մ՛է, ատանկ երեսի վրայ ձգուելու խնդիրներէն չէ։

Եւ Մելքոն աղային թեւը կը քաշէ ուժով որպէս զի անոր զգացնէ խնդրոյն կարեւորութիւնը։

— Այնպէս է, կը պատասխանէ, Մելքոն աղան։

— Եղբայր, մեր ազգին մէջ այս բանին կարեւորութիւն տուող չկայ, կը յարէ բարեկամն, ոտքերուին Մելքոն աղային ոտքերուն զարնելով։

— Կը հասկնամ կոր ազբար, կը հասկնամ կոր։

— Այնպէս որ Թրախտա տալու կարողութիւն չունեցող խեղճ ազգիկները տունը մնալու կսիպուին կոր... աս ի՞նչ սարսափելի բան է ազբար, չպատասխանե՞ս...

— Ի՞նչ պատասխանեմ...

— Մահու և կենաց խնդիր մ՛է այս։

Բարեկամն ամեն խօսելուն կամ ձեռքովը Մելքոն աղային կուրծքին կը զարնէ կամ ոտքովը անոր ոտքերուն վրայ կը կոխէ կամ անդին կը հրէ կամ ասդին կը քաշէ։ Եւ խօսք հասկցնելու այս եղանակն հաղուադէպ չէ մեր ազգին մէջ։ Տեսակ մը պերճախօսութիւն որ ունկնդիրները ծեծելու վրայ կը կայանայ։

— Իրաւունք ունիս, ճանըմ, բայց ես ի՞նչ ընեմ։ Ըսածդ կը հասկնամ կոր։

— Կը հասկնաս կոր բայց անտարբեր կը կենաս կոր պապամ, կըսէ Գասպար աղան և Մելքոն աղային թեւն ուժով կը սեղմէ։

Կառքին մէջ գտնուողներն կը խնդան այս տեսարանին վրայ, բայց մեր բարեկամն չհասկնար և կը շարունակէ ծեծել Մելքոն աղան որուն համբերութիւնը կը հատնի և կառքը Չէնպէրլի թաղ հասնելուն պէս ինքզինքը կառքէն դուրս կը նետէ։

Ի՞նչ ընէր Մելքոն աղան, կրնա՞ր ըսել բարեկամին որ ըրածն քաղաքավարութեան դէմ էր, անկրթութիւն էր։ Ոչ, Քաղաքավարութիւնը բացարձակ կերպով կը դատապարտէ անկիրթին

անկիրթ ըսելը. ուստի Մելքոն աղան անկիրթ երեւալէն լաւ համարեց ծեծ ուտելը։

Այս տողերը գրողն ալ օր մը այս տեսակ երկու պերճախօսներու մէջտեղը գտնուեցաւ դժբախտաբար, և մազ մնաց որ ոսկորներն չարդուբուրդ ըլլային եթէ գթասիրտ մէկն վարպետութեամբ չազատէր զայն։

Բայց այս պերճախօսներէն աւելի սարսափելիները կան։

Գնանք։

Սեդրաք աղան կոշկակարի մը խանութը կը մտնէ։

— Բարեկամ, կըսէ կոշկակարին, զոյգ մը կոշիկ կուզեմ ապըսպրել։

— Շատ աղէկ։

— Կոշիկներուն քիթը նեղ ըլլալու չեն։

— Հիմակուան մօտայէն չէք ուզեր ըսել է։

— Մէյն կուզեմ որ ոտքս կոշիկի մէջ կարենայ շարժիլ, նեղ ոտքի ատեն չեմ ուզեր, որովհետեւ նասըր ունիմ։

— Գլխուս վրայ, ձեզի անանկ կօշիկ մը չինեմ որ թէ մօտայի համաձայն ըլլայ և թէ ձեր ոտքերն չսեղմեն։

— Եթէ կարենաս գոհ ընել զիս՝ մինչ քու խանութդ կուգամ։

— Վստահ եղէք։

Կոշկակարը՝ Սեդրաք աղային ոտքին չափը կառնէ և կհմացնէ թէ քանի մ'օրէն՝ պատրաստ պիտի ըլլան կոշիկները։

Սեդրաք աղան քանի մ'օրէն կերթայ կոշկակարին.

— Պատրաստ են կոշիկներս։

— Այո՛, պատրաստ են։

Կոշկակարին աշակերտը Սեդրաք աղային կը ներկայացնէ կոշիկները։

— Եղբայր, կըսէ Սեդրաք աղան, ասոնք պզտիկ են։

— Ընդհակառակն՝ մեծ են։

— Ասոնց քիթերը նեղ են։

— Չեմ կարծեր, շատ լայն քիթերն այսօր մաքպուլ չեն. կաղաչեմ անգամ մը ձեր ոտքն անցունէք սա կոշիկները։

Սեդրաք աղան կը նստի։ Կոշկակարին աշակերտը քառակուսի տախտակ մը կը դնէ Սեդրաք աղային ոտքերուն տակը։ Սեդրաք աղան կը ձեռնարկէ նոր կոշիկներն հագնելու։ Կոշիկները կապտամբին։

— Ոտքդ ուժով կոխէ, կը պօռայ կոչկակարն ։

— Ոտքի վրայ եղ ու այնպէս կոխէ կըսէ, կոչկակարին քալ-ֆան ։

— Ուժով ոտքդ գետինը զարկ, կը խրատէ կոչկակարին ա-չակերտը ։

— Ծօ՛, սա փոչիէն ցանէ քիչ մը կոչիկներուն մէջ որ Սեդ-րաք աղային ոտքերը դիւրութեամբ սահին ու մտնեն, կը հրա-մայէ կոչկակարն պզտիկ աշակերտին ։

Հրամանը կը կատարուի ։

Կոչիկներն հաստատամիտ են ։

— Էօֆ, քրտնեցայ սէ ատամ, կըսէ Սեդրաք աղան երեսը թաթուեցնելով, քեզի քառասուն անգամ ապսպրեցինք որ մեծ ըլլան, լայն ըլլան, երկար ըլլան ։

— Կերեւայ որ ոտքերդ ալ քրտնած են և անոր համար .....

— Չէ քուզում, չէ ճանըմ ..... կոչիկները նեղ են ։

— Անգամ մը հագնիս նէ՝ կը բացուին ։ Լայն ոտքի աման-ներն աւելի կը ձգնասեն նասրներուն ։

— Չեմ կրնարկոր հագնիլ ։

Կոչկակարն քալֆայովն և աշակերտներովն Սեդրաք աղային օգնելու կերթայ ։ Երկու հոգի Սեդրաք աղային թեւը կը մըտ-նեն, կոչկակարը Սեդրաք աղային մէկ ոտքը կը բռնէ և կաշ-խատի կոչիկին մէջ դնել ։ Ամբողջ կոչկակարեան խումբը կը քա-ջալերէ Սեդրաք աղան ։

— Հա՛, հա՛, կը մտնայ կոր .....

— Քիչ մ'ալ համբերութիւն .....

— Քիչ մ'ալ հաստատամտութիւն .....

— Օ՛ն քաջալերուէ՛ .....

— Վայ, վայ, վայ .....

— Քիչ մը դիմացիր, էֆէնտիմ .....

— Անգամ մը մտնայ նէ՝ .....

— Ոտքդ կարէին նէ՝ աւելի՛ աղէկ էր .....

— Հա, հա, քիչ մնաց .....

— Քիչ մ'ալ ճահտ ընես նէ՝ կը լմննայ կերթայ ։

— Հոգնեցար նէ՝ քիչ մը հոգնութիւն առ տէ .....

— Չեմ ուզեր պէ ատամ, թող տուէք հանեմ ոտքս, ճիչերս սըզլամըշ կըլլայ կոր .....

— Բան մը չէ, կանցնի։

— Հարիւր անգամ ալ ապսպրեցի որ ես մօտս չեմ ուզեր, ոտքերուս հանգստութիւնը կուզեմ . . .

— Կոխէ՛ ոտքդ . . .

— Ի՞նչպէս կոխեմ ճանըմ, չէ՞ք հասկնար կոր որ ոտքերս կերին կոր, կարծես թէ կրակի մէջ կոխած եմ..... Թո՛ղ տուէք, Աստուածնիդ սիրէք, աս ի՞նչ խօսք չհասկցող մարդոց հանդիպեցանք։

— Ինչ մ՛ալ ղայրէթնիդ ըրէ՛, էֆէնտի։

— Ղայրէթնիդ ալ գետնին տակը անցնի կոչիկնիդ ալ..... Թո՛ղ տուէք ոտքս, վազ անցայ։

— Ւարկանալու իրաւունք չունիք, Սեդրաք աղա։

— Ձունիմ աղբար, չունիմ, դուք իրաւունք ունիք բարկանալու, Թո՛ղ տուէք աս ոտքս քաշեմ։

Կոչկակարն ուժով բռնած է Սեդրաք աղային ոտքէն որուն ինը տասներորդ մասը մտած է կոչիկի մէջ։

— Շատ բծախնդիր էք, Սեդրաք աղա։

Սեդրաք աղան կզգայ իր գերի բռնուած է, ուստի անձնատուր կըլլայ կոչկակարին որ իւր խումբովը կը յաջողի կոչիկներն անցունել իւր յամախօրդին ոտքերուն։

— Տեսա՞ր ինչպէս աղէկ եղաւ..... ոտքի վրայ կայնէ քիչ մը օ՛հ ..... մինչեւ տուն երթաս նէ՝ ոչ ցաւ մը կը մնայ ոչ բան մը..... տանկ քալէ՛ նայիմ։

— Ի՞նչպէս քալեմ ճանըմ, նասըրներս կը ցաւին կոր ..... հանեցէք սըտոնք։

— Քիչ մը խօսք մտիկ ըրէ՛, Սեդրաք աղա, մինչեւ տուն գնա, ոտքերդ պիտի վարժուին ու .....

— Քիչ մը լայնկէկ չհնէիք նէ՝ չէ՞ր ըլլար։

— Ձըլլար, Սեդրաք աղաս, չըլլար, ամեն խանութի նամուս ունի, մենք մեր խանութին պատիւը չենք կրնար կոտրել անանկ մեծ, լայն ու տձեւ կոչիկներ կարելով. ամեն մարդ իր գործը գիտէ։

— Աղէկ, աղէկ, ի՞նչ պիտի տանք։

— Ոսկի մ՛ու մէճիտիյէ մը։

— Առէք։

— Շնորհակալ եմ։ Մեզի մի՛ մոռնաք Սեդրաք աղա։

Սեդրաք աղան այդ կոչիկներով դուրս կելնէ կոչկակարի խանութէն, նասըրներու ցաւէն ամեն քայլափոխին հառաչելով երբեմն ալ արտասուելով։ Կզդայ վերջապէս թէ չպիտի կրնայ չարունակել ճանբան, գրօսարան մը կը մտնէ, բազմոցի վրայ կը նստի և կոչիկները հանել կուզէ։ Չյաջողիր։ Սրճարանին սպասաւորը կը կանչէ և կաղաչէ որ կոչիկներն քաչէ։ Սպասաւորը բոլոր ուժր կսպառէ, կարելի չէ կոչիկները հանել։ Խմաց կը տրուի կոչկակարին որ քայֆային ընկերակցութեամբ կը հասնի ու մեծ դժուարութեամբ կը յաջողի ազատել Սեդրաք աղան իւր ոտքերուն ձեռքէն։ Սեդրաք աղան կը հագնի հին կոշիկները զորս կոչկակարի խանութէն հետո առած էր և կը հանգըստանայ։

— Ինաւ սրխըչի չէք գար կոր Սեդրաք աղա, կըսէ կոչկակարը, ձեւաւոր և ճաշակաւոր բան մը հագնելու համար քիչ մը ահռան սխմելու է մարդս. ինչ որ է տուէք սա կոշիկներն ինձի, վաղը ես զանոնք աղաւոր խալըպի մը պարնեմ տէ ղրկեմ ձեզի։

— Շատ աղէկ, կը պատասխանէ Սեդրաք աղան ու խահուէ մը խմելուն պէս կը մեկնի։

Հետևեւեալ օրը Սեդրաք աղան չուկայ կերթայ, ապայի լաբճի մը ու յաստիկ մը կը գնէ, կը հագնի ու գործին կերթայ։

Դիտողութիւնները կսկսին.

— Սա Սեդրաք աղան շատ թօհաֆ մարդ է։

— Ապտալ է պարզապէս։

— Տիվանէ ըսէք սըւոր երթայ։

— Ես ալ տեսայ ապա լաբճին մը անցուցեր է ոտքը վրան ալ լաստիկ հագեր է .....

— Խայտառակութիւն է։

— Ի՛նչ մեղքս պահեմ, հետը պտտելու կամչնամկոր։

— Թո՛ղ գիւղ մը երթայ նստի, չ՛ֆէնտիմ։

— Ատ ոտքերով ընկերութեանց մէջ մտնել կարելի չէ։

Այս դիտողութիւնները Սեդրաք աղային ականջը կը հասնին։ Սեդրաք աղան կը համոզուի թէ քաղաքավարութիւնը չը հակառակիր նասըրի բայց, տարտափելի թշնամի է ապա լաբճիին, Սեդրաք աղան կտիպոլի հանել լաբճիները և ընդունիլ մօտայի համաձայն կոշիկներն ու անոր հարուածներն։

(Շարունակելի)

ՆԵՏ

Եւ մենք խեղճ արարածքս կը կարծենք թէ վերջացաւ բարեկենդանը։

Տասնեւիններորդ լուսաւորեալ դարուս մէջ դիմակի գործածութիւնն սովորութիւն մը, պէտք մը դարձած է։ Մարդիկ սովորած են ալ իրենց դէմքը դիմակ անցունել ինչպէս վարժուած են իրենց ոտքը գուլպայ և իրենց ձեռքը ձեռնոց անցունելու։ Ընկերութեանց մէջ, խորհրդարանաց մէջ աւանց դիմակի մըտնելն բոկոտն և բոպիկ ձեռքով մտնելու չափ ծաղրելի է։ Ուստի անոնք որ անդիմակ են՝ ըմբռնած չեն տակաւին դարուս քաղաքակրթութեան ոգին, անկիրթ են, յանծնապաստան են, տիրացու են, դասատու են, տնտես են, ժամկոչ են, մեռելաթաղ են, աննշեցեալ են, և իրր այն՝ արժանի դիմակաւորաց կարեկցութեան։

Ա՛ստուած իմ, երբ պատիւ պիտի ունենանք տեսնելու մարդ մ՚ըստ սլատկերի ձերում։ Ձմեռած գոնէ անգամ մը բնական դէմք մը տեսնելու բարերախտութիւնը պիտի չունենանք։ Դիմակներու բաղխումէն դէմք մը չպիտի ծագի բնաւ։

Տասնեւեօթը տարիներէ հետէ կաղաչեմ բազմանուն կղերականի մ՚որ հաճի վայրկեան մը վար առնուլ իւր դիմակն և ցոյց տալ ինձ իւր դէմքը։ Բոլոր աղաչանքս ի՛ւր պաղատանքս ապարդիւն կը մնան, կը մերժէ խնդիրքս և,

— Ձըլլար, ամօթ է, պատասխանը կուտայ ինձ միշտ։

Մհ... ամչնալն ամօթ է այսօր։

Վա՛յ անոնց որ սովորած են ամչնալու։

Երանի՛ քեզ ո՛ Ֆ... պիտի ապրիս դու։

Խիկար չատուց կորուսած է բնական դէմքեր տեսնելու յոյսը, որովհետեւ համոզուած է թէ որքան յարգուի դիմակներու ազատութիւնն այնքան աւելի պիտի ծածկուի ճշմարտութիւնը։ Խիկարին այս համոզումն օր ըստ օրէ աւելի կը հաստատուի այն խնդիրներն որք իրարու կը յաջորդեն ազգային չրջանակին մէջ։

Ազգային լրագրաց մէջ...

Ձմոռնանք ըսել թէ ազգային լրագիրներն ալ դիմակաւոր են։

Ազգային լրագրաց մէջ խնդիր մը կը հրատարակուի։

Այժմեան խնդիրներն, ինչպէս յայտնի է, դիմակաւոր կը մտնեն ու կը պարեն լրագրաց մէջ։

Ընթերցողն կաչխատի որ այդ խնդրոյն խորը քննէ, ուսումնասիրէ և յետոյ իրեն համար համոզում մը գոյացնէ։ Հազիւ թէ համոզում մը գոյացնել կը կարծէ և ահա լրագիրն ու խընդիրն կը փոխեն իրենց դիմակը։ Ընթերցողը կսկսի խնդիրն անոր ստացած նոր դիմակէն քննել, և խնդրոյն վրայ գաղափար մը կազմելու պահուն ուրիշ լրագրի մը մէջ խնդիրն բոլորովին տարբեր կաչիով դիմակաւորեալ կը տեսնէ։ Կը կործանին, հիմն ի վեր կը տապալին իւր ենթադրութիւններն, դատողութիւններն և հետեւութիւնները։ Չետաքրքիր է սակայն, կուզէ հասկնալ։ Ծանօթներէն տեղեկութիւն առնուլ կորոչէ։ Օրը տասը բարեկամին տեղեկութիւն կը հարցնէ. անոնք ալ կուտան։ Այս տասը տեղեկութիւններն ալ իրարու հակառակ են, այնպէս որ մէկ օրուան մէջ տասն անգամ տարբեր պատասխաններ տալու կստիպուի բարեկամաց.

— Անանկ է նէ՝ կը դպչի, ինձի ուրիշ կերպով հասկցուցին։

— Անանկ է նէ՝ չդպչիր, ինձի տարբեր կերպով պատմեցին։

— Գործն ասանկ է նէ՝ ասոնք իրաւունք ունին։

— Գործն ատանկ է նէ՝ ատոնք իրաւունք ունին։

— Գործն անանկ է նէ՝ անոնք իրաւունք ունին։

— Այ՛, այ՛, ասանկ ըլլայ նէ՝ տալու է։

— Ատ ուրիշ խնդիր, անանկ է նէ՝ հարկաւ տալու չէ։

— Եթէ ըսածդ ստոյգ է՝ ես ըլլամ նէ՝ կուտամ։

— Տակէն ան խնդիրը կը ծագի կոր նէ՝ չեմ տար։

— Վրայէն ատ խնդիրը կուգայ կոր նէ՝ կուտամ։

Այսչափ դիմակներու մէջ կարելի՞ է միթէ դիմակաւոր համոզում չունենալ։

Հատ մ՛ալ։

Այս անգամ ալ Աղեքսանդրիայէն ստացանք նամակ մը լի հայհոյութեամբք և սպառնալեօք։

Այս անգամ նամակին ստորագրութիւնն է Գ. Արշաւիր։

Գ. Արշաւիր քաջ համարակալ մ՛է ըստ իւր վկայութեան։

Իր տոմարագիտական պատուոյն խնայելու համար միայն չհրատարակեցինք Խիկարի վերջին թերթին մէջ իր նամակն որ զմեզ դովելով կսկսէր և կը վերջանար ընդունելով Տիւզէնճեանի համարակալութեան առթիւ մեր քննադատութիւնն, միայն երկու դիտողութիւններ ընելով, դիտողութիւններ՝ որոց հրատարակութիւնն իր հաշուագիտական տաղանդին — Գ. Արշաւիր հաշուագիտական տաղանդ ունի, միշտ ըստ իր վկայութեան — ձեռամակար դատուելով չհրատարակուեցան Խիկարի մէջ։

Գ. Արշաւիրի յիշեալ դիտողութիւններն, որ մեծ արժէք ունին դարձեալ ըստ իր վկայութեան, չհրատարակուեցան, որովհետեւ անոնք, ինչպէս հասկցուցած ենք մեր վերջին թերթին մէջ, դպրոցական գրասեղանի վրայ միայն կրնան ներկայացուիլ տակաւ աչակերտաց կողմէ։

Կարծիքներն ազատ են, հետեւաբար Գ. Արշաւիր ազատ է հայհոյել, ինչպէս նաեւ ուրիշ թերթի մը մէջ հրատարակել իր դիտողութիւններն ու քննադատութիւնները, բայց իրաւունք չունի ստիպել Խիկարն որ իմաստակաց հետ վիճաբանութեան մտնէ։

Գ. Արշաւիր, գիտցէք թէ Խիկար ալ կրնայ բարկանալ, և թէ՝ խնդիրն երբ հայհոյութեան վրայ է՝ առաջ Աստուած կրնայ զքեզ հայհոյութեանց մէջ խղդել իբրեւ ազգային թերթ, այնքան հուչակ ու համբաւ ունի ազգային մամուլն պերճախօսութեան այս գլուխին մէջ։

Գործդ գնա՛ ուրեմն։

Այս անգամ աղով աղատեցար ուրիշ անգամ զգուշացիր սպունգէ։

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայրն հրաժարական տուած է։

Խիկար վստահ է թէ Նորին Ամենապատուութիւնն պիտի հաճի հրաժարականն ետ առնուլ։

— Յուսի՛ չ, գնա՛ սըկէ համրիչ մ'առ ինձի համար։

Ժեռոտիլի բասքիլները... ամեն օր կը կարդամ ազգային լրագրաց մէջ։ Ձմեռը բաց կառքով պտըտի՛, չես հիւանդանար,

բաւական է որ ժեռոտելի բասքիլներէն մէկ երկու հատ ուտես : Բաղանիքէն ել, չաբաթ մը առանց հագուստի պտըտէ, բան մը չես ըլլար, միայն թէ ժեռոտելի բասքիլներէն հատ մը կլլես : Կուրծքդ ակար է, կը հազաս, դիշերները չես քնանար : Մի վախնար, ժեռոտելի բասքիլներէն երկու հատ ծամէ՛ : Կուրծքդ երկաթեայ է, չես հազար, քաջառողջ ես, ժեռոտելի բասքիլներէն ճաշակէ որ... հազաս : Բեմբասաց ես, ժեռոտելի բասքիլներէն կեր որ բեմբասացութեանդ միջոցին հազ չբռնուիս : Գլխու ցաւ ունիս. բան մը չէ, անմիջապէս կանցնի, քանի մը հատ ժեռոտելի բասքիլներէն առ : Փորդ կը ցաւի, թանջք ունիս, տենդ ունիս, մոմոուք ունիս, ժեռոտելի բասքիլներէն մի՛ անցնիր : Ծախք ունիս, անգործ ես, դրամի կարօտութիւն ունիս, կը տանջուիս. ժամանակ մի՛ անցուներ ժեռոտելի բասքիլներէն գործածէ՛ :

Այդպէս կը ծանուցանեն ազգային լրագիրներն որոց ճշմարտախօսութեան վրայ չկասկածիր նիկար :

Եւ ինչ ծանուցումներ ժեռոտելի բասքիլներուն օգտակարութիւնն զգացնելու համար հասարակութեան. որքան խորագիրներ, որքան ճիգեր... : Գրականութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ մտան ժեռոտելի բասքիլներն : Բանաստեղծ մը ժեռոտելի բասքիլներէն ոտանաւոր մը չինեց, բայց, չիտակը խօսելով, համով չէր : Ուրիշ մը բեմբասացութիւն մը չինեց, ան ալ չէր յաջողած : Ըստ մեզ ժեռոտելի բասքիլներուն բոլքա մազուրքան ամենէն ազէկն էր : Ժեռոտելի բասքիլներուն նորավէպն ալ գէշ չէր, թէ և չենք ուրանար թէ ազգային խառն ժողովը՝ որ քանի մը չաբաթէ ի վեր կը հազայ՝ կրնայ օգտուիլ ժեռոտելի բասքիլներէն :

Հապա Սինկէրի կարի մեքենայներուն ինչ կըսէք :

Ինաւ աչքէս չհեռանար տեսարանն որուն օր մը ներկայ գտնուեցայ ես ու միամտութիւնը.

— Ինչո՞ւ տխուր ես :

— Գործս աւրուեցաւ : Տարի ու կէս է որ թշուառութեան մէջ կապրիմ... կինս ալ մեռաւ... վերջապէս դժբախտ եմ :

— Կուզե՞ս երջանիկ ըլլալ :

— Ո՞վ չուզեր :

— Գնա՛ չուա մը Սինկէրի կարի մեքենայ ա՛ռ :

Ժեռոտելի բասքիլներն ալ փորձէ՛ անգամ մը :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԷՆ ՕՐ ՄԸ ԵՏՔԸ

Ընտանեաց բարի հայր մը հետեւեալ նամակը կընդունի.

« Մեծապատիւ տէր ,

« Ձեր նազելաչուք դուստրն օրիորդ . . . ինձի հետ է :

« Բարեհաճեցէ՛ք երեք հարիւր ոսկի զրկել որպէս զի յառաջիկայ չաբաթ օրը ձեռք ալագնելու դանք :

« Ընդունեցէ՛ք , կաղաչեմ , ամենախորին յարգանացս հաւաստիքն

Որով միտամ

Ձեր ամենախոնարհ և ամենահնազանդ փեսայն

* * * »

— Կնի՛կ , Միհրանը ուշացաւ :

— Մինչեւ հիմա անպատճառ պալու էր :

— Արդեօք փորձա՞նք մը . . .

Դուռը կը զարնուի :

Պանդուխտ մը վեր կելնէ :

— Աղա՛ , քիչ մը վար կիջնա՞ք :

— Ի՞նչ կայ :

— Բան չկայ , խօսք մ՛ունիմ :

— Զրուցէ՛ , ի՞նչ կայ , կըսէ տան տիկինն յուզուած :

— Ճանըմ , երկկ գիշեր ձեր տղան պալօյին մէջ գինովցուցեր են , առեր տուն մը տարեր են , հիմայ թող չեն տար որ գայ , զավալըն կուլայկոր .

— Երթանք , երթանք :

— Զաւակս , զաւակս , կը պօռայ տիկինը :

— Հոգ մի՛ ըներ , հիմայ կը բերեմ , երթանք ախալար երթանք . . .

— Ի՞նչ ըսեմ սա պալօն իճատ ընողին :

— Իրիկուն եղաւ , ո՞ւր մնացիր ։

— Քուզուս , կաղաչեմ , մի՛ սկսիր նորէն , պալօ մը դնացի , քթէս բերնէս մի՛ հաներ ։

— Քթէն բերնէն բերելու բան չկայ , ինչո՞ւ ուշացար ։

— Ուշացայ մի՛ . . . ես կանուխ ելայ . . . տահա չելան պալօյէն ։

— Դուն առաքելոցին ելար , հէ՞.....

— Տահա ամեն մարդ հոն է ։

— Ամեն մարդ պէտք չէ ինձի , ինձի ես պէտք եմ . հասկը . ցա՞ր ։

— Ամա ինձի նայէ , ես շատ խօսք չեմ ուզեր..... փօթինները հագնելուս պէս կառնեմ կը քալեմ ։

— Ա՛տ ի՞նչ խօսք է..... առանկ խօսք ըրած չունէիր դուն ։

— Ձունէի , հիմայ ունիմ ։

— Պալօյի պէրէքէթ է ։

— Հէ , պալօյս պէրէքէթ , իչթէ կերթամկոր ես , մինչեւ վաղը առտու չպիտի գամ ։

Վար կը վազէ , դիմակն երեսն անցունելով դուռը կը բանայ և դուրս կելնէ միանալու համար ուրիշ դիմակաւորի մը հետ որ դրան առջեւ կսպասէր իրեն ։

Էրկան և կնոջ մէջ տեղ .

— Ա՛լ դուն իմին խալթախիս հասկցուր ։

— Ես ալ քուկին ինչ տեսակ մարդ ըլլաղ հասկցայ ։

— Ես ճանչցայ քեզի և զքեզ փորձելու համար քովդ եկայ և քեզի պարի հրամցուցի ։

— Սուտ մի՛ խօսիր , դուն դիս ուրիշ կին մը կարծեցիր եւ քծնեցար . ես ալ թող տուի որ քծնիս , որպէս զի անհաւատարմութիւնդ աղէկ մը հաստատեմ , անհաւատարիմ քեզի , ինձի համար կը մեռնիս հաա , ստախօ՛ս . . .

— Դուն ալ ինձի հոգւոյս հատորը կըսէիր , բայց ես չէի հաւատար , իրաւունք ունիմ եղեր ։

— Ըսել է թէ առիթը ներկայանալուն պէս կը մատնես կորդիս ։

— Դուն ես որ առիթ ստեղծեցիր գիս խաբելու համար ... ինչո՞ւ պահեցիր իմ մէջ պալօ երթալու դիտաւորութիւնդ :

— Դուն ինչո՞ւ պահեցիր :

— Երկար բարակ խօսքերու պէտք չկայ , այնուհետեւ չենք կրնար մէկտեղ ապրիլ : Մարդ տունը կերթայ կը նստիս , ես ալ հօրս քով կերթամ, խնդիրը կը վերջանայ :

— Շատ աղէկ , իմ ուզածս ալ այս է :

Այս որոշումը կը յարգուի ցարդ :

— Բարա չունէիք նէ պալօ չերթայիք էֆէնտիմ :

— Վ.աղը եկուր տղաս :

— Ձիերուս գարի պիտի առնեմ , մինչեւ առտու ձեզի սպասեցի , բարաս կուզեմ :

— Հիմայ բարա չունինք :

— Չունինքէն չեմ հասկնար , որչափ ձայն ունիմ նէ՝ կը պօռամ :

— Չես հաւտար նէ՝ սա բալթօս բէյին տամ :

— Տուր :

Կառավարն բալթօն կառնէ , կը ծախէ ու ձիերուն գարի կը գնէ :

Քանի մը օր ետքը մարդը կառավարը կը դտնէ ու ,

— Բալթօս ո՞ւր է , կը հարցնէ :

— Ձիերս կը հադնին կոր , կը պատասխանէ կառավարը :

— Մայր ... դող մը եկաւ վրաս ... կը դողամ կոր ...

— Կը դողա՞ս կոր ...

— Այ՛ , կը կը կը դողամկոկ :

— Մօ Թորոս , բժշկին վազէ՛ :

— Կը մխիկոր :

— Մօ , շուտ մը սա էշաճին կանչէ :

— Կարծես թէ գլխէս վար խօլաներով պաղ ջուր կը թափեն կոր :

— Չայ մը եփեցէ՛ք :

— Ջուր տաքցուցէք ոտքերուս ։

— Եախըլամիչ ընեենք ։

Ֆաւորդէ մը կուգայ բժիշկն ։

— Շուտ մը դեղ մը տայիր Տօքթօր ։

— Այո՛, այո՛ . . .

Բժիշկը դեղագիրը կը գրէ և յետոյ կակսի քննել հիւանդութիւնը ։

— Ի՞նչ հիւանդութիւն է Տօքթօր ։

— Պաղ առած է, բան մը չէ, տասն տասներկու ոսկիի գործ մ'է, կանցնի ։

— Անցնի տէ ինչ ընենք ։

— Մայրիկ, բան մը կըլլամ կոր ։

— Ի՞նչ ունիս աղջիկս ։

— Սրտիս մէջ նեղութիւն մը կզգամ կոր ։

— Բժիշկ մը բերենք ։

— Բժիշկ չեմ ուզեր . . . անհանգստութիւն մ'ունիմ ։

— Ի՞նչ անհանգստութիւն ։

— Մսեցաւր ։

— Մէկը տեսայ . . . տեսնես մայրիկ ինչ սիրուն երիտասարդ ։

— Էյ . . .

— Շատ բարի երիտասարդ մը . . . ինձի չատ պատիւ ըրաւ ։

— Ցետոյ ։

— Եւ ըսաւ թէ չատ երջանիկ պիտի ըլլար եթէ զինքն փեսայ ընդունէիք . . . ես չըլլար ըսի . . . հիմայ կը մոմտամ կոր քի ինչու համար չըլլար ըսի, չըլլալու բան մը չէ, անանկ չէ՞ մայրիկ ։

— Մենք քեզի ուրիշի պիտի տանք աղջիկս ։

— Մայրիկ, իմ տեսածս անանկ երիտասարդ մ'է որ տեսնաս նէ դուն ալ պիտի հաւնիս ։ Ան երիտասարդը կուզեմ ես, հայրիկիս գրուցէ՛ որ վաղը առտու նշանուինք, տեսնաս ինչ բարի տղայ է ։

— Ատ խօսքը մէյմալ չընես, հայրդ իմանայ նէ . . .

— Թէ որ ինձի ան երիտասարդին չտաք՝ գալ չաբթու կը փախչիմ, դիտցած ըլլաք ։

— Ցանցանքն մերն է որ քեզի պարահանդէս դրկեցինք ։

ՋԷՆ ՈՒ

	Օսմ. Ոսկի
Իրարու խօսք չհասկնալէն գոյացած վնաս.....	44000
Հօր մը գործէ քաշուելու որոշումէն յառաջ եկած զէն.....	500
Վերջին պարահանդէսներու պատճառաւ չատ ընտանեաց մէջ ծագած վէճերէն աղբերացած վնաս	50000
Արժ. Հօր մը Աստուածայայտնութիւնը հասկնալու համար վնասուած ուղեղներէն ծագած զէն	678
Պճնամոլ վարդապետի մը հագուստէն ու կապուտէն գայթակղեալ մտքերուն յառաջ բերած վնասն	982
Կրօնքին դիմակ մ'անցնելու համար եղած ծախք	40000
Ամուսնութեան մը կարգադրութեան համար միջնորդաց ումանց խոստացուած միջնորդվճար.....	1000
Առաջնորդաց ումանց իրենց վիճակին վարժարաններն այցելելէն գոյացած զէն.....	8000
Ժողովոյ մը ատենագրութեան ծախքը.....	4
Ամսոյս ազգային լրագրաց ընթերցումէն	400
	145564

ՅԱՀ

	Օսմ. ոսկի
Պարահանդէսներէն դրամացած չահ	1800
Երեսփոխանական ժողովոյ վերջին նստին արդիւնքը	0
Քարոզիչի մը տուած կարճ քարոզներէն	1
.....ին երեսփոխան չընտրուելէն	600
..... Թաղի թաղական խորհրդոյ թաղին վարժարանաց չխառնուելէն	50
Շատ մը դասագրեանց վարժարանաց մէջ մուտ չը գտնալէն	800
.....ի առաջնորդին վիճակին ազգային խնդրոց մէջ կարծիք չյայտնելէն	200
..... երեսփոխանի խօսքէն բան մը չհասկցուելէն	100
	3551
Փետրուար ամսոյ մէջ ազգին կրած վնասն	142013
	145564

Հաշուակալ

ՍԻՄԱՂ.

Ճշդութեանը կը վկայեմ

Տնօրէն

Խ Ի Կ Ա Ր

ԾԻԾԱՂ ԵՒ ԽԻԿԱՐ

— Ի՞նչ վիճակ է այդ, Խիկա՛ր, վրադ գլուխդ պատուտած, ծե՛ծ կերար ..... երեսփոխանական ժողովի՞ն կուգաս։

— Ո՛չ, ճանբորդութիւն ըրի, աշխարհի չորքանն ըրի քսան օրուան մէջ։

— Չեմ հասկնար։

— Մտիկ ըրէ՛ որ հասկնաս։ Հազիւ թէ տպարանէն ելայ ընթերցող մը գնեց զիս ու չոգենաւ մտաւ։ Քապաթաչ ելանք։ Հոն ընթերցասէր մը յափշտակեց զիս, գրպանը դրաւ և իւրկիւտար գնացինք։ Հոն ալ քանի մը տուն պտրտելէ և քառասուն հոգիէ կարդացուելէ, յետոյ, Պէչիկթաչ ղրկուեցայ։ Հոն ալ տասնի չափ այցելութիւններ ըրի և հազիւ թէ քիչ մը պիտի հանգստանայի՝ ծալեցին զիս Քուզկունճուք ղրկեցին։

— Ըսել է թէ վոսփորի երկու եզերքն այցելեցիր։

— Այ՛ո։ Սարը եարէն Պրուսա գնացի, մէկ երկու օր ալ հոն մնացի, ինչ աղուոր քաղաք ..... ինչ բազանիքներ ..... Պրուսայէն Տարտանէլ ղրկուեցայ և Տարտանէլէն Մանչէսթէր ..... Մանչէսթէրի ազգայիններն ո՛րքան ընթերցասէր են, ձեռքէ ձեռք յափշտակեցին զիս, չոյեցին, գգուեցին և այս գործովարիր ընգունելութենէն ետքը մէջքս գօտի մ՚անցուցին և Մարսիլիա ղրկեցին։ Կէս ժամու չափ մնացի Մարսիլիա, անկից Բարիզ ղրկեցին զիս։ Բարիզ նամակի դրոշմ մը փակցուցին ճակատս և Պոլիս ղրկեցին։ Պոլիս եկած օրս ուղեւորեցայ դէպ ի Վան, Վանէն Մուշ, Մուշէն Կարին, Կարինէն Տրապզոն, Տրապզոնէն Կեսարիա, Կեսարիայէն Փիւքարէսթ, Փիւքարէսթէն Մոսկուա, Մոսկուայէն Բէթէրսպուրկ, Բէթէրսպուրկէն Օտէսսա, Օտէսսայէն Վարնա, Վարնայէն Մաքրի գիւղ, Մաքրի գիւղէն Հասգիւղ, Հասգիւղէն Սամաթիա, Սամաթիայէն Տփղիս, Տփղիսէն Նարլը քաբու, Նարլը քաբուէն .....

— Եւ դեռ կըսես թէ ազգին մէջ ընթերցասիրութիւն չկայ։

— Նարլը քաբուէն Քարակեօրիւկ, Քարակեօրիւկէն Էյոուպ, Էյոուպէն Սոֆիա, Սոֆիայէն Ադրիանար, Ադրիանարէն Գալաթիա, Գալաթիայէն Կիլիկիա, Կիլիկիայէն Պոլիս, ասանկ ճանբորդութիւն քնաւ ըրած չունիմ։

— Ըսել է թէ ընթերցասիրութիւնն տարածուած է ազգին մէջ։

— Այո՛, մեր ազգին մէջ շատ տարածուած են այն ամեն բաներն որ ձրի են, օրինակի համար բերանն օդի չդնողին երկու օրա օդի կը խմցնեմ երբ իմացնեմ իրեն թէ ձրի է։ Շատերն հիւանդ իսկ կըլլան երբ խոստացուի իրենց որ բժշկի և դեղի համար ոտակ չպիտի վճարեն ..... հիւանդ ըլլալն բան մ'է, կը մեռնին ձրիի համար։

— Լրագիր վոխ ուղելն սովորութիւն է դարձած մեր ազգին մէջ։ բայց եթէ խմբագիր մ'երթայ և այդ ձրի լրագիր կարդացողներուն մէկուն բանթալօնն ուզէ քանի մը չարթուան համար կը նախատուի և կը վռնտուի։

— Ի՜նչ անիրաւութիւն։

— Մէկ բանթալօնը մէկ հոգի կը հագնի, իսկ մէկ լրագիրը հարիւր յիսուն հոգի կը կարդայ։

— Այդպէս է, և մէկ կողմէն մենք ալ ուրախ լինելու ենք տեսնելով թէ մեր ազգին մէջ ձրիաբար կարդալու փափաք կայ, ժամանակաւ ձրի ալ չէին կարդար և լրագիր մը կարդալու համար վարձատրութիւն ալ կը պահանջէին։ Քանի քանի անգամներ տեսած եմ ընթերցողներ որ խմբագրի մը կըսէին. « Տէր խմբագիր, քանի՞ դահեկան կուտաս մեզի որ թերթն կարդանք։ »

— Արդարեւ ընթերցասիրութեան մասին յառաջադիմութիւն մը կը նշմարուի, բայց երբ հարուստները չքաջալերեն ազգային թերթերն և ազքատներն ձրի կարդան զանոնք՝ ի՞նչ կըլլայ խմբագրաց վիճակը։

— Խեղճ կըլլայ, յայտնի բան է։

— Եւ այն խմբագիրներն որ շատ չեն ախորժիր խեղճութեան մէջ իյնալէ, ետ կը քաշուին, և գրողները պակսելուն պէս ընթերցասիրութիւնն ալ կը նուազի։

— Ասոր ճարը։

— Ասոր ճարը, Պատրիարքարանն ազգային թերթերուն տըպագրութեանը ծախուց համար գումար մը յատկացնելու է. Ս. Փրկչի Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն քանի մը սենեակ խմբագրաց տրամադրութեան ներքեւ դնելու է որպէս զի խմբագիրները հոն ելնեն, նստին, պառկին, ուտեն, խմեն, հիւանդանան և մեռնին։

— Ադ ըլլալու բան չէ ։

— Հաստատամտութեամբ յարատեւելու է և կերպով մը հասկցնելու է թերթ մը գնելու կարողութիւն ունեցող ազգայնոց թէ իրենց այդ ընթացքովը մեծ վնաս ու հարուածէ կուտան խմբագրաց ու հեղինակաց ։

— Եթէ այդ հասկցնելն քիչ մը դժուար ըլլայ ։

— Այն ատեն ձեռագիրներն տպելու չէ, այլ սենեակ մը վարձելու է և ձեռագիրն քանի բարայի ցոյց տալու է ուզողներուն, ինչպէս որ կապիկ կը ցուցնենկոր Ղալաթիոյ կողմը ։

— Աղէկ ըսիր։ և այն ատեն ուզածիդ պէս կը գրես ազատ համարձակ, յականէ յանուանէ կը ձաղկես, կը հարուածես մարդկութեան վնասակար անձնասիրութիւնները, ուզածիդ պէս և ուզածիդ չափ կը խնդաս, կը զուարճանաս. փորձե՛նք անդամ մը ։

— Համբերեցնք քիչ մ՚ալ, որովհետեւ ես կը կարծեմ թէ յաջորդ չրջանին մէջ պիտի կրկնուի մեր բաժանորդաց այժմեան թիւը ։

— Ես ալ այն կարծիքն ունիմ ։

— Շարունակենք ուրեմն առանց վհատելու ։

ՔԻՉ Մ՚ԱԼ ԸՆԴՆՑ ԹԵՂԻ

Քանի մը տարիներէ հետէ ամեն կողմէ մեծ չանքեր կըլլան մեր ազգին գործերը չտկելու համար, և հակառակ այս չանքից ազգին գործերն աւելի ծուռ կերթան ։

Մենք կը կարծենք թէ ազգին գործերն աւելի կանոնաւոր ընթացք մը պիտի ունենային եթէ այսքան չանքեր և անձնանուիրութիւններ չըլլային ։

Թող տանք ուրեմն քիչ մը սա ազգին եախան, տեսնենք ինչպէս պիտի երթայ ։

Հիւանդներ կան որ կը բժշկուին երբ դեղ առնելէ դադրին ։

Թո՛ղ տանք, կրսեմ, որ խելքը գլուխը ժողվէ խեղճը, հերիք այսչափ դեղ տուինք ։

Որո՞ւ պիտի հասկցնես, մեր մէջ անանկ ազգասէրներ կան որ ուխտ և երդում ըրած են ազգին գործերուն ուղղութիւն մը տալու ։

Ո՛ ազգասէրք, նախ ձեր գործոց ուղղութիւն տուէք և ապա ազգային գործոց,

Ասոր ի պատասխան կըսեն.

— Մենք գործ չունինք որ ուղղութիւն տանք . . . ։